

ОДАРЮК М.П.
*здобувач кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗЕМЕЛЬНО-ПРОЦЕДУРНИХ ВІДНОСИН

Аналіз всієї сукупності земельних правовідносин свідчить, що серед них зазвичай розрізняють матеріально-правові та процесуально-правові, або юрисдикційні правовідносини. Якщо перші виникають на основі норм матеріального права і їх зміст складають права та обов'язки сторін, то другі реалізують норми процесуального права і встановлюють процедуру реалізації прав та обов'язків суб'єктів земельного права.

Особливе місце у суб'єктному складі цих відносин займають органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Як відомо, виконавча влада здійснюється системою спеціально створених суб'єктів – органів виконавчої влади різних рівнів, наділених виконавчою компетенцією. Саме через систему цих органів виконавчої влади здійснюється державне управління, виконавча і розпорядча діяльність.

Орган виконавчої влади створюється з метою безпосереднього здійснення конкретного виду державної діяльності. Він здійснює діяльність, що характеризується чітко визначеною державною спрямованістю, цілями, завданнями та функціями, певним обсягом компетенції (прав і обов'язків). Реалізація ним діяльності здійснюється за допомогою визначених державою форм і методів.

Земельно-процесуальні (земельно-процедурні відносини), суб'єктами яких виступають органи державної виконавчої влади, різні за своїм характером. До їх складу входять відносини, які формуються щодо надання і вилучення земельних ділянок; зміни цільового призначення земельних ділянок; встановлення та зміни меж адміністративно-територіальних утворень; планування використання земель, землеустрою та державного контролю, моніторингу та ведення державного земельного кадастру та ін.

Правовий статус органів державної виконавчої влади та інших органів визначається їх компетенцією. Будучи наділені галузевою правосуб'єктністю відповідно до своєї компетенції, вони шляхом вчинення певних дій реалізують свої повноваження щодо землі, земельних ділянок та прав на них.

Повноваження органів виконавчої влади як суб'єктів земельно-процедурних відносин визначені загальними правовими приписами, що зосереджені головним чином у главі 3 ЗК України, а також в інших спеціальних нормативно-правових актах. Так, згідно зі ст. 13 ЗК України до головних повноважень Кабінету Міністрів України в зазначеній галузі належать: розпорядження землями державної власності в межах визначених цим Кодексом та викуп земельних ділянок для суспільних потреб у порядку, визначеному законом, тощо. Реалізуючи розпорядницькі повноваження від імені держави як власника земель Кабінет міністрів України виступає суб'єктом земельно-процедурних відносин, передаючи землі державної власності у власність або в користування, а також здійснюючи їх вилучення на умовах та в порядку, визначених законом.

Аналізуючи правосуб'єктність органів державної влади як суб'єктів земельних (в тому числі і земельно-процесуальних) відносин, В.В. Носік слушно стверджує, що розпорядження землею на вищому рівні органічно пов'язується з реалізацією владних повноважень органами державної влади з метою забезпечення балансу суспільних і приватних інтересів у використанні землі [1, с. 232].

Кабінет Міністрів України, будучи вищим у системі органів виконавчої влади, виступає суб'єктом земельно-процедурних відносин, які формуються щодо викупу земельних ділянок для суспільних потреб, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб. Процедура передачі у власність та надання користування земельних ділянок за рахунок державних земель, а також набуття державою в особі Кабінету Міністрів України земельних ділянок шляхом їх викупу для суспільних потреб врегульовано нормами ЗК України.

Аналогічними повноваженнями як суб'єкти земельно-процедурних відносин наділені і місцеві органи державної виконавчої влади. Згідно зі ст. 17 ЗК України вони розпоряджаються землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом, та здійснюють викуп земельних ділянок, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, для суспільних потреб у межах, визначених законом.

Окремими повноваженнями у сфері земельно-процедурних відносин наділені і деякі інші центральні органи виконавчої влади. Так, ст. 15¹ ЗК України визначає повноваження у сфері земельних відносин центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у зазначеній сфері. До повноважень цього органу (Держземагенства України) належить: ведення та адміністрування Державного земельного кадастру; проведення державної експертизи землевпорядної документації; розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом.

Процедура ведення та адміністрування Державного земельного кадастру визначена нормами глави 34 ЗК України, Законом України «Про державний земельний кадастр», постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення державного земельного кадастру» та ін. Порядок проведення державної експертизи землевпорядної документації та статус органів Держземагенства як суб'єкта земельно-процедурних відносин визначено спеціальним Законом України. Розпорядницькі функції щодо земель державної власності, які здійснюють обласні управління Держземагенства, стосуються земель сільськогосподарського призначення, що перебувають у власності держави. Реалізація цього повноваження здійснюється органами Держземагенства в межах земельно-процедурних відносин відповідно до ч. 4 ст. 122 ЗК України.

Серед повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин ст. 15¹ не названо вирішення земельних спорів. Проте згідно з ч. 4 ст. 158 ЗК України цей орган вирішує земельні спори щодо меж земельних ділянок за межами населених пунктів,

розташування обмежень у використанні земель та земельних сервітутів. Отже Держземагенство з урахуванням викладеного суб'єкт земельно-процедурних відносин.

Державні органи приватизації теж виступають суб'єктами земельно-процедурних відносин. Вони, відповідно до ст. 17¹ ЗК України наділені повноваженнями щодо здійснення продажу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації.

До складу суб'єктів земельно-процедурних відносин самостійне місце займають деякі інші центральні органи виконавчої влади, що реалізують державну політику: а) у сфері охорони навколишнього природного середовища, у галузі земельних відносин; б) із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів у галузі земельних відносин; в) у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, у сфері земельних відносин. До повноважень цих органів відповідно належить: а) здійснення державної екологічної експертизи землекористування (ст. 14¹ ЗК України); б) здійснення контролю за додержанням органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також іноземними юридичними особами вимог законодавства про використання та охорону земель (ст. 14² ЗК України); в) організація та здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності (ст. 15² ЗК України).

Список використаних джерел:

1. Носік, В. В. Право власності на землю Українського народу: Монографія / В. В. Носік. – Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.